

DAGGK

KARLOVAC RADOVANA NIKŠIĆA PROJEKTI I REALIZACIJE

Izložba je realizirana iz fundusa Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU, osobnog arhiva Ivane Nikšić Olujić i članova Društva arhitekata, građevinara i geodeta Karlovac kao zajednički projekt Muzeja i DAGGK

10. - 27. rujna 2020.

**Društvo arhitekata, građevinara i geodeta Karlovac
Banjavčičeva 8, Karlovac**

AUTOR IZLOŽBE I LIKOVNOG POSTAVA
Luka Krmpotić

SURADNJA NA REALIZACIJI PROGRAMA
Ana-Marija Zubović
dr.sc. Iva Ceraj

KONZULTANTI IZLOŽBE
Ivana Nikšić Olujić
doc.dr.sc. Borka Bobovec
dr.sc. Tamara Bjažić Klarin

TEHNIČKA PODRŠKA
Luka Lipšinić
Iva Radošević
Anamarija Rodak

GRAFIČKI DIZAJN
Luka Krmpotić

Arhitekt Radovan Nikšić jedan je od najznačajnijih hrvatskih arhitekata 20. stoljeća, te su brojni njegovi projekti dobro poznati stručnoj javnosti, no karlovački dio opusa ostao je relativno nepoznat i nevaloriziran, iako je Nikšić u svome rodnom gradu ostvario velik broj značajnih projekata i realizacija. Osim ukupno 11 izvedenih stambenih objekata u Karlovcu, značajni su i njegovi neizvedeni projekti te natječajni radovi. U Karlovcu početak 1950-ih predstavlja prvi pravi građevinski uzlet: provode se brojni arhitektonsko-urbanistički natječaji i izrađuju planovi, a potom započinje i izgradnja na tim lokacijama. Kako Karlovac tada ima manjak stručnog kadra, a malobrojni karlovački arhitekti okupljeni su u Projektnom sektoru Građevinskog poduzeća "Temelj" osnovanom 1946. godine, većinu objekata projektiraju arhitekti iz zagrebačkih projektnih biroa. Uglavnom se radi o prilagođenim tipskim projektima koji su izvođeni i u ostalim gradovima. Među tim tipskim projektima, ističu se stambene zgrade arhitekta Radovana Nikšića, koje se izdvajaju svojom kvalitetom tlocrtnog rješenja, oblikovanja pročelja i uvode pozitivan pomak u projektiranju stambenih zgrada. Najpoznatiji karlovački projekt arhitekta Nikšića svakako je šest stambenih zgrada za potrebe Vojne pošte iz sredine 1950-ih godina na uglu Domobranske i Smičiklasove ulice, u Radićevoj ulici i Naselju Marka Marulića. Organizacijski riječ je o jednostavnoj shemi s dva identična stana na stubištu, s jasnim i racionalnim tlocrtnim rješenjem. Iako na prvi pogled jednostavno rješenje, ovaj tlocrt donosi određeni napredak u tadašnju stanogradnju: integraciju stambene kuhinje s dnevnim prostorom, te objedinjavanje gospodarskih prostora stana s dvostrukom vezom prema ostatku stana. Stambeni kompleks u Kurelčevoj ulici, projektiran 1960. godine, predstavlja jedinstveni primjer rješavanja kompleksnog urbanističko-arhitektonskog problema interpolacije na području grada Karlovca. Poštivanje susjednih objekata, ali i stvaranje vlastitog identiteta uz postizanje dojma skladne cjeline, jedna je od vrijednosti ovog kompleksa. Iščitavanjem Nikšićeve autorske crte, koji na ovom objektu koristi prethodna iskustva projektiranja stambenih zgrada i jasnog oblikovanja škola, uz vidljiv utjecaj strukturalizma i neoplasticizma kako u samom funkcionalnom i transformabilnom tlocrtnom rješenju tako i u oblikovanju pročelja, važnost ovog objekta je još veća. Kompleks je nastao u vrijeme projektiranja i realizacije velikih Nikšićevih djela poput Radničkog sveučilišta i osnovnih škola u Zagrebu, te je ostao gotovo nepoznat, tek spomenut u brošuri Projektnog biroa "Karlovac" povodom 25 godina djelovanja. Nikšić svoje karlovačke projekte realizira s Građevinskim poduzećem "Temelj", čiji projektni sektor surađuje u izradi projektne dokumentacije. Ta suradnja je zasigurno pridonijela iskustvu tada rastućeg projektnog sektora, koji se 1957. godine osamostaljuje i postaje Projektni biro "Karlovac", a 1960. godine mijenja naziv u AGI-46. Čista, jasna, geometrizirana Nikšićeva arhitektura, nesumnjivo je utjecala na brojne projekte karlovačkih arhitekata u narednom razdoblju.

Luka Krmpotić, mag.ing.arch.
predsjednik Kluba arhitekata DAGGK

Arhitektura Radovana Nikšića obilježena je čistoćom i sažetošću koncepta, jednakovrijednim tretiranjem i jasnim rješenjima zadane funkcije, strukture i oblikovanja. Stipendija nizozemske vlade za studiranje školske i stambene arhitekture uz sedmomjesečni boravak i rad u arhitektonskom birou Van den Broek en Bakema u Rotterdamu tijekom 1956. godine otvorili su mu vrata europskog konteksta što ga je u konačnici odredilo kao arhitekta. Kroz inozemne kontakte, boravak na stipendiji i studijskim putovanjima koja su slijedila, upoznao je načine djelovanja u velikim organizacijama i biroima koje je tijekom rada implementirao u domaću stvarnost. Vrijedna poznanstva i kontakte koristio je za trajnu suradnju i razmjenu iskustava koja su podlogu i ishodište imala u nekim drugim kulturama, arhitektonskim školama i društvenim odnosima. Radio je na povezivanju domaćih i stranih arhitekata, pa tako ustrajno poziva i organizira događanja na kojima drže predavanja Reinder Blijstra, Oswald Mathias Ungers, Jaap Bakema, J. P. Weber i drugi vodeći europski arhitekti te istaknuti teoretičari i planeri. Doktorirao je među prvim doktorandima na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1978. godine s temom Komunikacije – konstruktivni i oblikovni element arhitekture. Kao arhitekt i pedagog djelovao je gotovo četrdeset i četiri godine i njegov projektantski opus obuhvaća više od sto projekata i natječajnih radova od kojih je tridesetak realizirano. Projektirao je zapažene zgrade za obrazovanje i sport – predškolske i školske zgrade, domove kulture, knjižnice, sportske i rekreacijske komplekse, poslovne zgrade, hotelske i ugostiteljske objekte, kao i stambene zgrade svih kategorija te obiteljske kuće. Bavio se i rješavanjem urbanističkih problema i uređenjem vanjskih prostora. Uvjeren u timski rad i razmjenu ideja tijekom dugogodišnje karijere surađivao je s nizom domaćih arhitekata na različitim projektima. Za svoj rad dobio je niz nagrada i priznanja za djela trajne vrsnoće naše arhitekture. Nagradu Saveza arhitekata Jugoslavije za najbolju arhitektonsku izvedbu godine dobio je 1960. godine za osnovnu školu u Dubravi koja je primjer prostornog koncepta razvijenog na principima razrade varijantnih rješenja koja su imala ishodište u ideji prefabrikacije montažnih elemenata i brze izgradnje. Vrijeme poraća i potrebe ekonomične izgradnje kako škola, tako i svih drugih zgrada javne namjene koje su trebale osigurati napredne kriterije pedagoških pristupa uz što nižu cijenu i što bržu izgradnju trasirale su put Nikšiću i suradnicima, od javnog natječaja za školu u Dubravi koji je proveden 1954. godine, u narednih četvrt stoljeća projekte i izvedbu četrnaest školskih zgrada. Zona interesa bile su sve vrste zgrada u kojima se provodilo obrazovanje, od predškolskih ustanova, preko škola, do ustanova u kojima se provodilo obrazovanje odraslih. Nagradu Grada Zagreba primio je 1961. godine za Radničko sveučilište Moša Pijade, koje projektira na tragu dotadašnjih iskustava na projektiranju škola, ali i intenzivnog praćenja međunarodnih zbivanja i odrednica vrsnoće u arhitekturi zapadne Europe.

doc.dr.sc. Borka Bobovec, dipl.ing.arh.
upraviteljica Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU

Ove godine – godine *Korone* – 31. svibnja 2020., navršeno je sto godina od rođenja uglednog karlovačkoga arhitekta, profesora i akademika Radovana Nikšića: *Nikše*, ili *Brace* za obitelj. No, realno gledajući – u Karlovcu se, izvan struke, o njemu malo znade. Spominje se tek starija sestra Neda, novinarka, dugogodišnja pratiteljica događanja u zdravstvu i pravima žena, te baka poznate pjevačice i voditeljice Sanje Doležal. Otac arhitekta Radovana Nikšića spominje se u povijesti karlovačke gimnazije, preparandije i knjižnice, ali šturo – njegova prevodilačka djelatnost gotovo nigdje. Otac Josip bio je bistro dijete mlinara; završio je škole i zaslužio stipendiju, studirajući u Pragu povijest, uz grčki i latinski jezik. Prevodio je sa češkog, slovačkog i poljskog jezika, te bio aktivan sudionik karlovačkoga kulturnog života. Došavši poradi zaposlenja u Karlovac, bio je podstanar u domu obitelji buduće supruge Ivanke Dutzman, Nikšićeve majke koja je rasla uz brata i sestru u obitelji trgovca muzičkim instrumentima. Brak je sklopljen u travnju 1914. godine; sestra Neda rodila se 1918., a Radovan 1920. godine. Stanovali su u Križanićevoj, nekad Pekarskoj ulici, na kućnom broju sedamnaest. Nikšićeva sestrična Zora, kćerka majčinog brata, udala se za karlovačkog arhitekta Egona Steinmanna. Nikšić je pohađao osnovnu školu i gimnaziju, svirao glasovir i uz to igrao hokej, a kao mladić bio je i golman karlovačke *Olimpije*. Ljeti je plivao i kupao se na *Foginovom* gdje mu se sestra Neda isticala skokovima u vodu. Prijateljevao je s djecom obitelji Tuškan. Prvu godinu po upisu na Tehnički fakultet bio je đak-putnik, a sljedeće godine postao je zagrebački podstanar, napuštajući trajno Karlovac. Nakon što mu 1942. godine umire majka, i otac se odučio preseliti u Zagreb, kao i mlada sestra koja kao udovica nakon završetka rata doseljava iz Zemuna s dva mala sina. Prvo je vrijeme obitelj živjela u Škrlevoj ulici, a potom, u sustanarstvu, zajedno s udovicom Rosenberg na zagrebačkom Zrinjercu.

Godine 1953. Nikšić se natjecao za izgradnju Fiskulturnog parka na Korani osvojivši drugu nagradu u zajednici s arhitektima Aleksandrom Dragomanovićem i Zdravkom Bregovcem. Nakon izgradnje desetak stambenih zgrada u razdoblju od 1953. do 1957. godine, njegovi posjeti Karlovcu prorijedili su se. Pri izgradnji tih zgrada, Nikšićev angažman podupirao je dipl. ing. arh. Ivan Ivanko. Ljeti, međutim, nije propuštao doći na rijeku Koranu – na *Foginovo* ili pak u vinograd obitelji Morsan pod Dubovcem, a rado je posjećivao i obitelj Majhofer u Svetoj Jani na Plešivici.

Godine 1960. Nikšić je u Karlovcu projektirao stambeni kompleks u Kurelčevoj ulici, u zajednici s arhitektom Nikolom Sužnjevićem iz karlovačkog projektnog biroa AGI-46, te Oficirski dom s kolegom Edom Šmidihenom, no projekt je ostao na papiru. Godine 1971. sudjelovao je na natječaju za karlovačku gradsku knjižnicu, ali bez plasmata. Krajem iste godine umire mu otac kojeg pokapa pokraj majke na dubovačkom groblju.

Stoga je ova obljetnica prilika za današnje sugrađane Radovana Nikšića da saznaju nešto više o arhitektu u čijim kućama mnogi i ne znajući stanuju, a koji je ostvario bogatu karijeru kao arhitekt, projektant, redoviti profesor na Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i vrstan pedagog. Uveo je i dva nova kolegija: *Uvod u građevinarstvo* i *Prometne zgrade*. Predavanja nije držao samo na matičnom i na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, već i u više europskih središta: Amsterdamu, Otterlou, Hamburgu. Sudjelovao je u nizu natječaja, osvajao brojne nagrade, te je specijalizirao izgradnju škola što je usavršavao i proučavao tijekom stipendije dobivene od nizozemske vlade 1956. godine. Samo u Zagrebu izvedeno je četrnaest Nikšićevih školskih zgrada. Prvu državnu nagradu dobio je za osnovnu školu u Dubravi 1960. godine, a potom Nagradu grada Zagreba za Radničko sveučilište *Moša Pijade* u Zagrebu 1961. godine. Projektirao je niz stambenih i poslovnih zgrada, hotela, obiteljskih kuća, a uspješno se bavio i područjem urbanizma, osvojivši brojne nagrade. Doktorirao je na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1976. godine s temom *Komunikacije - konstruktivni i oblikovni element arhitekture*. Bio je jedan od nekolicine članova CIAM-a iz Hrvatske, te je 1959. godine sudjelovao u Otterlou na posljednjem sastanku. Godine 1986. izabran je za izvanrednog člana Razreda za likovne umjetnosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Mirovinu – koje se toliko bojao – nije uspio dočekati, jer treći je infarkt, nažalost, bio fatalan.

Ivana Nikšić Olujčić, dipl.ing.arh. – kćer arhitekta

